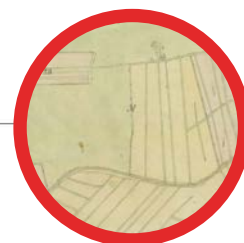

Odlingsmark i utkanten av gamla Örebro

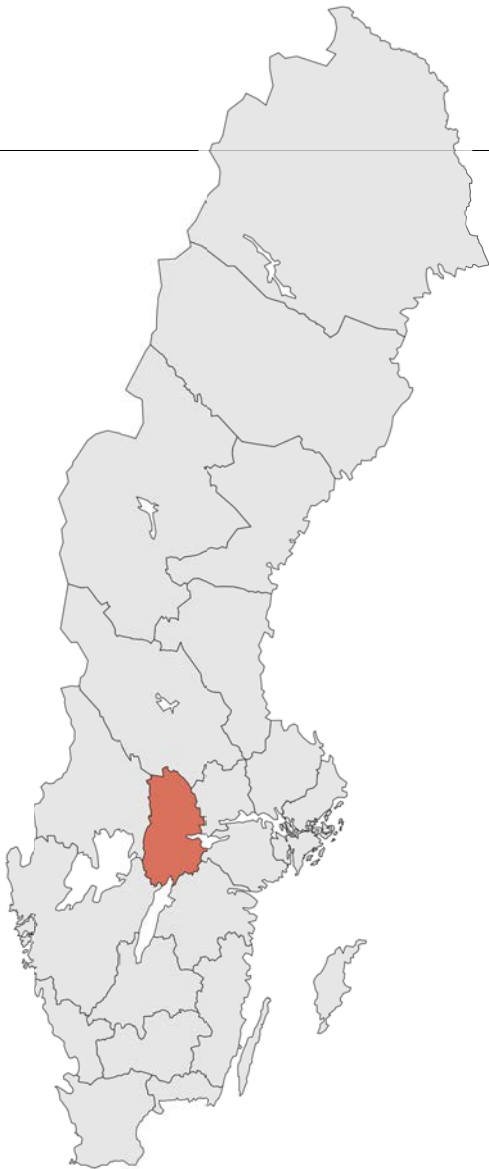
L1980:4669
Kornboden 1
Örebro socken och kommun
Örebro län
Närke

Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översigtskarta över Sverige med
Örebro län markerat i rött.

© 2024 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2024:17
Lst dnr 431-3440-2023
Författare Rasmus Ohlsson
Kvalitetsgranskning Tobias Vinoy
Grafisk form Nina Balknäs
Omslagsfoto Urklipp från skattningsberedning över Örebro stad från år 1811
av Nils Fredrik Vilhelm Lagerholm (LMS S73-1:13).
Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översigtskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2024:17

ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING

Odlingsmark i utkanten av gamla Örebro

L1980:4669

Kornboden 1

Örebro socken och kommun

Örebro län

Närke

Rasmus Ohlsson

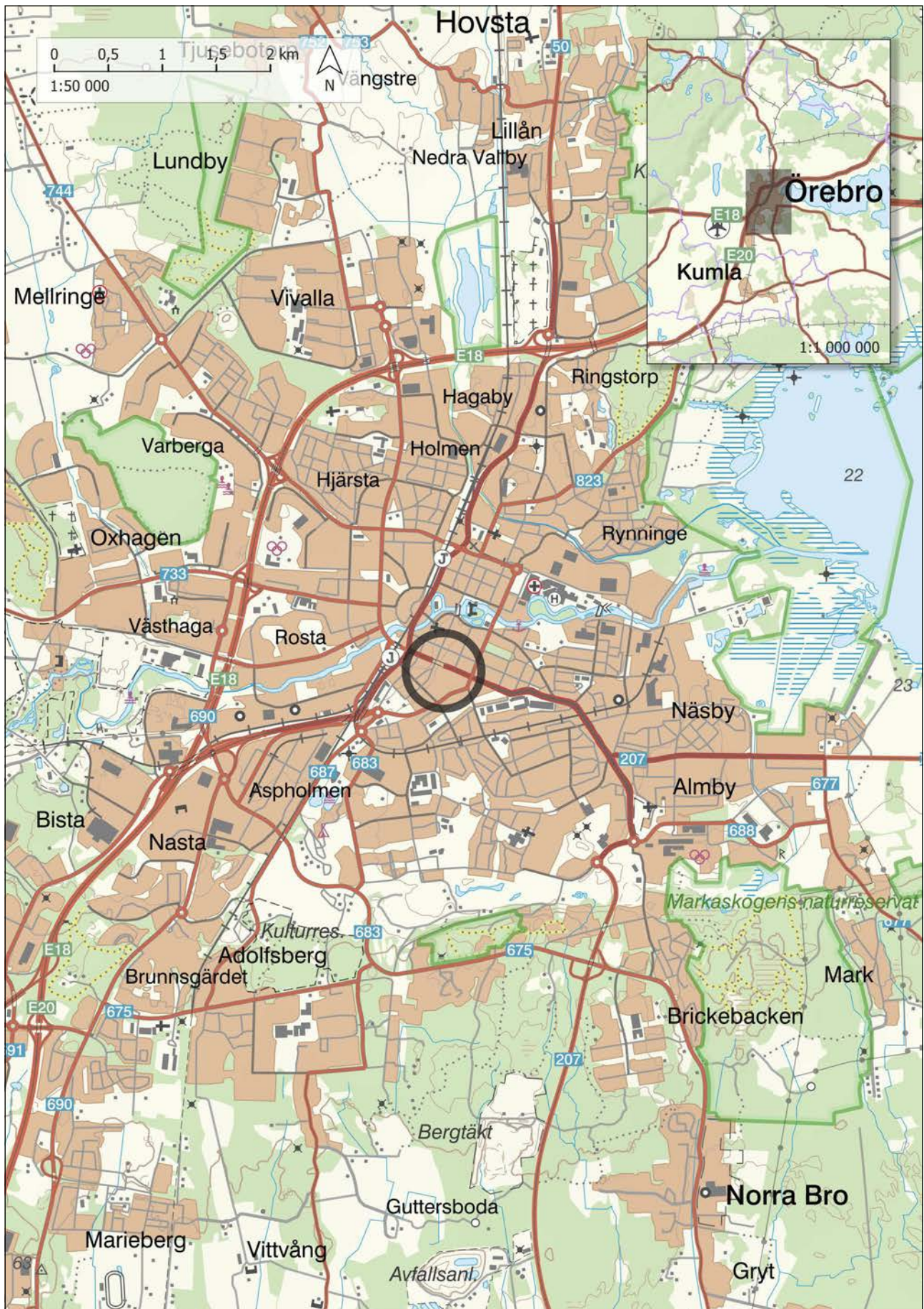
Lst dnr 431-3440-2023

Odlingsmark i utkanten av gamla Örebro

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	6
Syfte och målgrupper.....	10
Metod och genomförande.....	10
Resultat och tolkning.....	12
Schakt 100.....	12
Schakt 130 och 160	12
Schakt 290 och 302	18
Reflektioner	20
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	20
Tekniska och administrativa uppgifter	21
Referenser	22
Förteckning över figurer	23
Förteckning över bilagor	23
Bilagor	24
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>24</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar.....</i>	<i>25</i>
<i>Bilaga 3. Arkeobotanisk analys .....</i>	<i>26</i>

Figur 1. Översiktskarta över Örebro med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Vid arkeologisk förundersökning inom kvarteret Kornboden 1 grävdes fem schakt som utgjorde en yta på ungefär 105 kvadratmeter. Ytan bestod för det mesta av asfalterad parkering. Vid undersökningen påträffades lämningar efter odlingsmark från historisk tid, brandlager, olika lager av fyllnadsmaterial och syllar efter två byggnader. Att marken har brukats för odling stöds av äldre kartmaterial och så verkar ha varit fallet fram till den stora stadsbranden år 1854. När byggnaderna som syllstenen hör till har tillkommit är inte säkert, men då den ena överlagrade ett runt dräneringsrör av tegel bör det inte vara äldre än 1800-tal. Syllstenarna överlagrades av brandlager som skulle kunna härröra från stadsbranden, men om så är fallet kunde inte avgöras. Ingenting som kunde knytas till stadslagret L1980:4669 påträffades vid undersökningen och inga nya lämningar registrerades i Kulturmiljöregistret.

INLEDNING

I samband med planerad nybyggnation inom kvarteret Kornboden 1 i Örebro kommun utförde Arkeologgruppen en arkeologisk förundersökning i utkanten av stadslagret L1980:4669. Den nuvarande begränsningen av fornlämningen löper direkt väster om undersökningsområdet, men har vid tidigare undersökningar visat sig endast utgöra en ungefärlig avgränsning. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Örebro län och Umato Fastigheter AB bar kostnadsansvaret.

BAKGRUND och KULTURMILJÖ

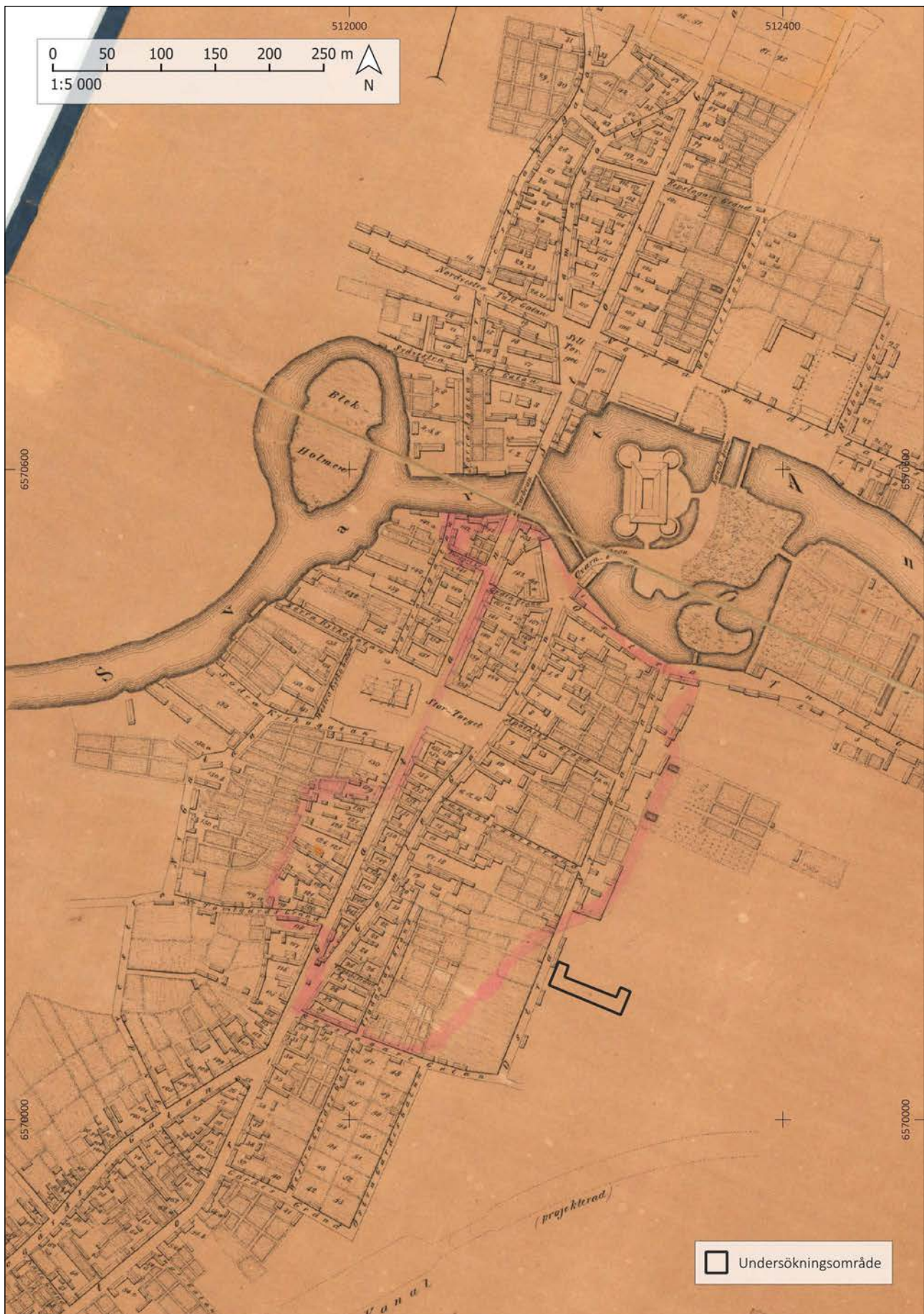

Föreliggande rapport rymmer inte en genomgång av samtliga undersökningar inom Örebro stad eller inom stadslagret L1980:4669. För en djupgående genomgång av arkeologiska insatser inom Örebros stadslager se Arkeologgruppen AB rapport 2021:12 (Ekman 2021). Stadslagret utgörs av ett medeltida kulturlager med oklar begränsning. Utbredningen i Kulturmiljöregistret (KMR) är baserad på Drottning Kristinas stadsplan från år 1654 och den medeltida staden kan ha haft motsvarande utsträckning (KMR). Det medeltida Örebro byggdes på en rullstensås som bryts igenom av Svartån. Vid reglering av tomter och gatunät i Örebro under 1600-talet lades också planer för utvidgningar fram. Den medeltida staden på åsryggen skulle förbli oförändrad och staden skulle expandera österut. Dessa utvidgningar skedde succesivt med tidens gång och främst efter den stora stadsbranden som förstörde stora delar av staden år 1854 (Bäck & Romedahl 2006). Branden förstörde mellan 62 och 92 fastigheter (se figur 3). Det var den andra av två stora bränder som härjade Örebro med endast elva års mellanrum (Ekman 2021). Mellan 1600-talets mitt och de två stadsbränderna i Örebro under mitten av 1800-talet skedde endast små förändringar i stadsbilden. Den moderna, linjära stadsplanen kom till främst under 1800- och 1900-talen (Balknäs 2019 och där angiven litteratur).

Undersökningsområdet ligger strax öster om stadslagret L1980:4669 som det är registrerat i KMR. Enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag har det dock vid tidigare undersökningar framkommit lämningar som hör samman med stadslagret utanför den registrerade begränsningen. Undersökningsområdet ligger sydöst om korsningen Kungsgatan-Nygatan. Idag utgör undersökningsområdet en central del av Örebro men så var inte fallet mellan 1600-talet och mitten av 1800-talet. På Johan Torings karta från år 1652 framgår att föreliggande undersökningsområde då låg öster om stadsbebyggelsen och utgjorde odlingsjordar (se figur 4). Planer på att utnyttja området för bebyggelse tycks inte ha förverkligats innan 1800-talets mitt, då kartmaterial fram till dess visar området som obebyggt åkermark. På en karta från år 1823 utgör undersökningsområdet stadens östra ägor (Bäck & Romedahl 2006). Kvarteren som vi känner dem idag har till stor del kommit till efter återuppbyggandet efter stadsbränderna under 1800-talets mitt.

I samband med planer för nybyggnation av bostäder inom kvarteret Repslagaren, direkt norr om aktuellt undersökningsområde, utförde UV Bergslagen en arkeologisk förundersökning år 2005. Vid undersökningen framkom odlingslager som på en plats hade horisontellt liggande stockar liggandes på lagret. Stockarna tillsammans med stenar tolkades utgöra rester efter gångar mellan odlingslotter. I samtliga schakt överlagrades odlingslagren av påförda massor i form av sand och grus samt ackumulerade raseringsmassor som varierade i tjocklek mellan 0,9–1,3 meter. Över fyllnadsmaterialet framkom stenläggningar och rester efter den tidigare bebyggelsen i form av murar av tuktad kalksten och rester efter en förstörd stensyll. I ett av schakten framkom även ett

Figur 3. Rektifierad karta från år 1844 (REG 1880k-d80) med undersökningsområdet markerat med svart. Den rosa markeringen utgör utbredningen av stadsbranden år 1854 (jmf Ekman 2021:131) och utgör ett senare tillägg på karten. Undersökningsområdet ligger strax utanför området som härjades av branden. Skala 1:5 000.

Figur 4. Rektifiering av Johan Torings geometriska avritning av Örebro stad från år 1652 (LMS S73-1:1) med undersökningsområdet markerat med svart. Skala 1:5 000.

brandlager under fyllnadsmassorna som låg under asfalten. Fynd av flintgods och buteljglas från en av stenläggningarna antyder en datering till 1800-talets första hälft. I olika delar av odlingslagren påträffades fynd av bland annat keramik som tillsammans ger en kronologisk sekvens från 1600-talets senare del till 1700-talets andra hälft (Bäck & Romedahl 2006). Ytterligare en arkeologisk förundersökning gjordes inom kvarteret Repslagaren strax innan den ovan beskrivna förundersökningen. Den gjordes längre österut inom kvarteret och där påträffades liknande lämningar av odlingslager samt fyndmaterial som daterades till 1800-talet (Ekman 2021 och där angiven litteratur).

År 2018 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning vid Kungsgatan och Nygatan. I sträckningen mellan Köpmangatan och Kungsgatan (väster om aktuellt undersökningsområde) framkom lämningar efter hus som brunnit ned vid stadsbranden år 1854 samt några andra anläggningar som inte kunde identifieras eller dateras närmare. Sträckningen som grävdes i Kungsgatan och i Nygatan var väldigt störd av äldre schakt. Det framkom dock små områden med bevarade odlingslager och utjämningslager av bland annat tegelkross. I den östra delen av schaktet som grävdes i Nygatan påträffades ett stenskott stolphål invid ett odlingslager. Stolpen har troligen utgjort del av en hägnad (Balknäs 2019).

SYFTE och MÅLGRUPPER

Förundersökningens syfte var att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen syftade till att fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornyfynd. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

Målgrupper för förundersökningen är främst Länsstyrelsen och Umato Fastigheter AB. Resultaten kan även komma att användas av undersökare för en undersökningsplan inför en eventuell arkeologisk undersökning.

METOD och GENOMFÖRANDE

Förundersökningen utfördes genom sökschaktning med grävmaskin inom undersökningsområdet för att avgöra om bevarade konstruktioner eller kulturlager finns på platsen. Fem schakt med storlek på 3,5×2 till 16×4,5 meter grävdes till ett djup av 0,7 till 1,4 meter. Schakten och lämningarna dokumenterades genom beskrivning i kontextblanketter anpassade för stadsarkeologi samt med fotografering och digitala inmätningar med RTK-GPS. Inmätningarna överfördes, och bearbetades sedan i programmet QGIS 3.30.1. Efter dokumentation lades schakten igen.

Två jordprover samlades in från två olika lager för arkeobotanisk analys (se bilaga 3). Analysen utfördes av Stefan Gustafsson på Arkeologikonsult.

Figur 5. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500.

RESULTAT OCH TOLKNING

Nästan hela ytan inom undersökningsområdet bestod av en asfalterad parkering. Det enda undantaget från det var det nordvästra hörnet som bestod av en grusad betongplatta. Betongen och gruset låg på en äldre golvyta från ett nyligen nedbrunnet hus.

Schakt 100

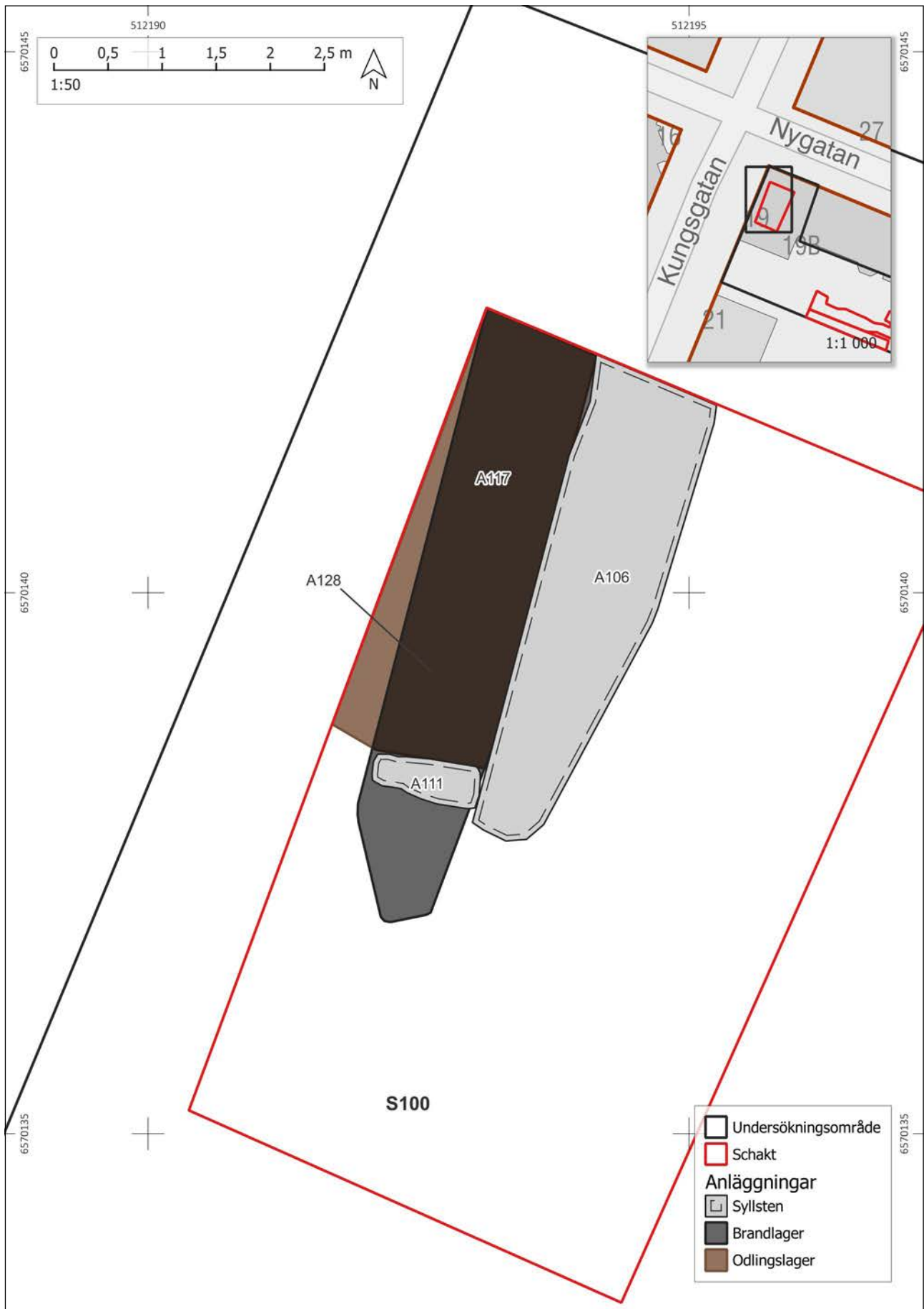
Schakt 100 grävdes i undersökningsområdets nordvästra hörn. Det var 6×4,5 meter stort och grävdes till ett djup av 1,3 meter. Under gruset och betongplattan som låg inom området där schakt 100 grävdes låg det äldre kakelgolvet från byggnaden som tidigare stått där. Under golvet framkom två skikt av betongplattor som tillsammans var 0,2 meter tjocka. Betongen låg på 0,3–0,5 meter fyllnadsmassor av sten och grus innehållandes tegelkross och murbruk, vilket i schaktets västra del överlagrade ett annat lager av sentida fyllnadsmassor bestående av 0,3 meter siltig lera innehållandes tegelkross och små mängder kol. Under fyllnadsmassorna framkom ett brandlager (A117) med varierande tjocklek. Det överlagrade och låg innanför en syllstensrad (A106 & A111). Syllstensraden som låg i nord-sydlig riktning (A106) bestod av en dubbel rad av stenar med storlek på upp till 0,6 meter. Syllstensraden i öst-västlig riktning (A111) hade ingen direkt kontakt med – och skilde sig delvis ifrån – A106 genom att utgöras av en enkel stenrad.

Syllstensraderna antas vara del av samma konstruktion på grund av deras placering i relation till varandra. Innanför och delvis under syllstenarna framkom lager A128.

Lager A128 bestod av grå, siltig lera innehållandes små mängder småstenar, tegelkross, kol och benfragment. Från lagret togs ett jordprov för arkeobotanisk analys. Vid analysen påträffades nedbrutet organiskt material men det kunde inte avgöras om det utgjorde gödsel, hushållsavfall eller något annat. Det framkom även mindre bitar av träkol från björk, gran och tall samt fiskben och fiskfjäll från bland annat abborre och obestämd karpfisk (se bilaga 3). Lagret utgör ett troligt odlingslager. Under det framkom steril undergrund. I den östra delen av S100 påträffades endast fyllnadsmassor innehållandes stora stenar, tegelkross och gul kalksten.

Schakt 130 och 160

Schakt 130 grävdes längs med kanten av undersökningsområdets södra långsida. Schaktet var 16×2 meter stort och grävdes till ett djup av 1,4 meter. Schakt 160 grävdes som en utvidgning av S130. Det hade oregelbunden form, var 3,5×2 meter stort och grävdes till ett djup av 0,7 meter.

Figur 6. Plan över S100. Syllen A111 överlagrades av brandlagret A117, men visas här över lagret för att tydligare visa syllsten. Skala 1:50.

Ytan var täckt av asfalt före grävningen påbörjades. Under asfalten framkom 0,1 meter grus följt av kullersten liggandes i ett 0,25 meter tjockt lager av sandigt grus innehållandes ett fåtal småstenar. Under det, vid 0,6–0,7 meters djup, framkom ett 0,05–0,15 meter tjockt lager av tegelkross (A331) bestående av både taktegel och murtegel. I tegelkrossen påträffades en större mängd hårt bränt, lilafärgat bruk samt fynd av rödglaserad keramik av 1700-talskaraktär och spik (som inte tillvaratogs då lagret tockades som påfört). Tegelkrossen låg på ett tunt brandlager (A347) med varierande tjocklek på upp till 0,05 meter. Det hade samma utbredning som det överliggande lagret av tegelkross inom schaktet. I brandlagret framkom planglas och skaft från kritpipor. Bitvis kunde fiberriktningen på bränt trä identifieras. Riktningen varierade i relation till den stratigrafiskt underliggande syllstensraden A190. Norr om stensyllen låg fiberriktningen parallellt med den i öst-västlig riktning. Söder om syllen var fiberriktningen vinkelrät gentemot syllen i nord-sydlig riktning.

Figur 7. Lagret av tegelkross A331 på det tunna brandlagret A347.

Under brandlagret A347 påträffades den nord-sydgående syllstensraden A143 och den öst-västgående A190. A143 var 1,4×0,4 meter stor och utgjordes av tre stenar liggandes i rad, varav den längst i söder var skörbränd. Längst i norr var syllen dubbelskiktad. Stenarna var upp till 0,6 meter stora. Stensyllen A190 var 5,5×0,4 meter stor och bestod av stenar med storlek på upp till 1×0,4 meter. Stenarna var skörbrända och hade plana sidor mot norr och söder. Centralt i syllstensraden fanns en öppning som var 0,8 meter bred. Syllstensradernas placering jämt mot varandra innebar att de tockades tillhöra samma byggnad. Direkt öster om A190 påträffades två stenlyft (inmätta som A240) och öster om

dem låg den 1,1×0,6 meter stora stenen A260. Den låg djupare än syllen A190 och relationen dem emellan är oklar. I linje med, och öster om stenen A240 låg rester efter en grundmur inmätt som A270. Den var 1,6×0,4 meter stor och tolkades höra samman med stensyllen A190.

Figur 8. Syllen A190 i schakt 160. Foto från norr.

Syllstenen låg direkt på ett 0,5 meter tjockt lager av grå lerig silt (A150). Fnyk av kol och tegelkross låg spridda i hela lagret. Från lagret togs ett jordprov för arkeobotanisk analys. Analysen påvisade samma typ av organiskt material, träkol och fiskfjäll som från det potentiella odlingslagret A128 i S100. Lager A150 tolkas som ett odlingslager där det organiska materialet utgör nedbruten gödsel och fiskresterna utgör hushållsavfall eller kompost som lagts ut på odlingsjorden (se bilaga 3).

Figur 9. Foto av en sektion i S130. Lager A150 syns i den lägre halvan av bilden. Foto från söder innan utvidgningen S160 grävdes.

Under brandlagret A347, i ytan av odlingslagret A150, påträffades i den nord-östra delen av S160 på en begränsad yta en stor mängd fynd av 1700–1800-talskaraktär. De utgjordes av ofärgat planglas, två krossade buteljer av tjockt mörkt glas, glaserat rödgods, obrända ben, porslin, oglaserad keramik och spik. Ingen tydlig nedgrävning kunde identifieras och fynden tolkas utgöra sopor som har spritts på platsen efter det att de agrara aktiviteterna har upphört. Inga fynd togs tillvara.

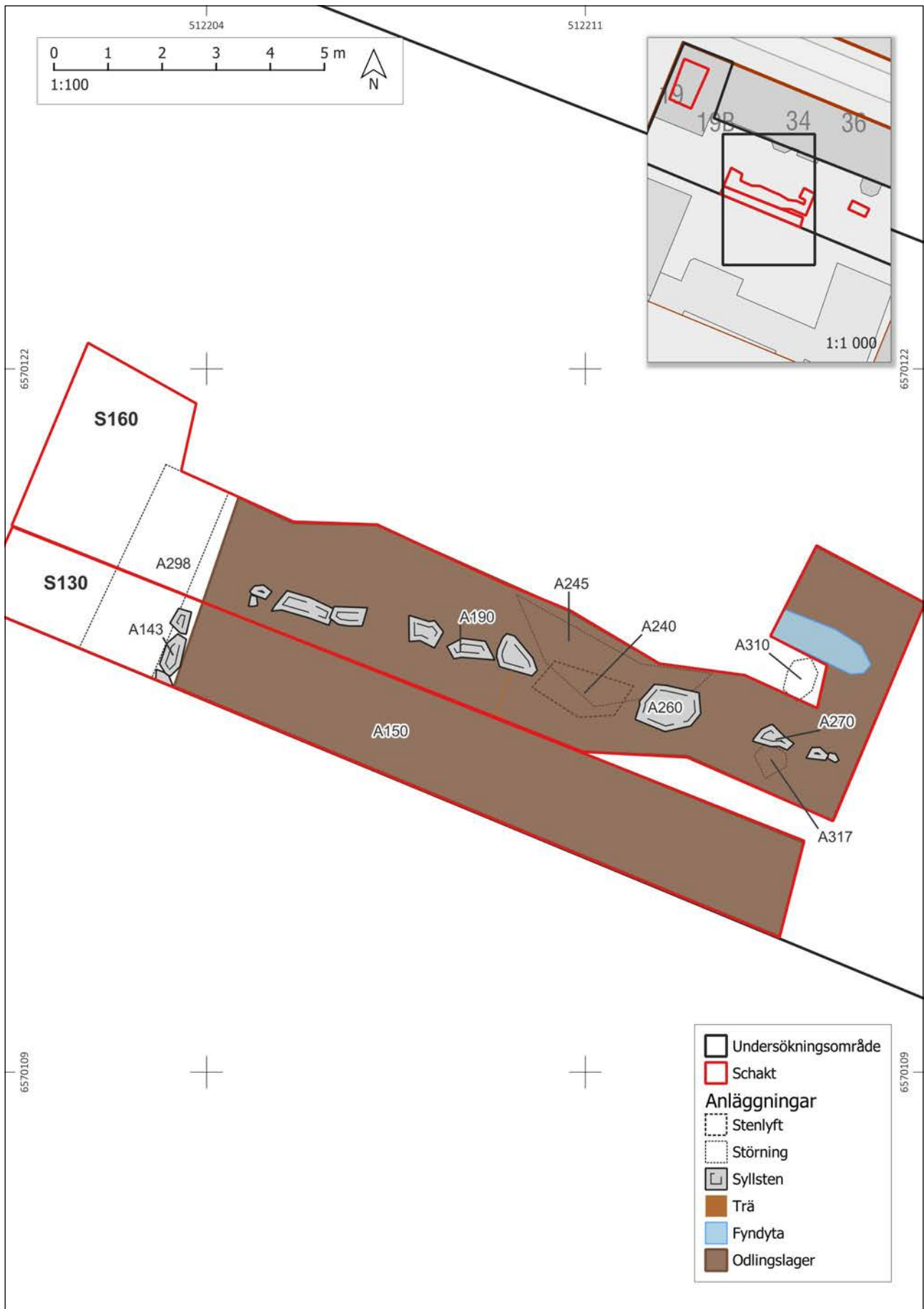

Figur 10. Urval av fynden påträffade i ytan av odlingslagret A150.

I botten av schakt S130, som grävdes djupare än S160, framkom ett runt dräneringsrör i rött tegel. Ingen nedgrävning kunde iaktas runtom röret. Röret antyder att överliggande konstruktioner inte är äldre än tidigt 1800-tal. Byggnaden som påträffades i schakten S130 och S160 kunde inte återfinnas på någon karta. Det kan betyda att byggnaden inte var särskilt långlivad.

Figur 11. Del av det runda dräneringsröret som påträffades i botten av S130

Figur 12. Schakt 130 och 160 efter borttagandet av tegelkrossen (A331) och brandlagret (A347). De hade samma utsträckning som odlingslager A150. Skala 1:100.

Schakt 290 och 302

Schakten S290 och S302 grävdes i den östra delen av undersökningsområdet. Båda schakten var 3,5×2 meter stora och grävdes till ett djup av 1,0 meter i S290 respektive 1,2 meter i S302. Ytan där schakten grävdes var täckta av asfalt och låg på ett 0,5–0,6 meter tjockt, påfört lager av sand och grus.

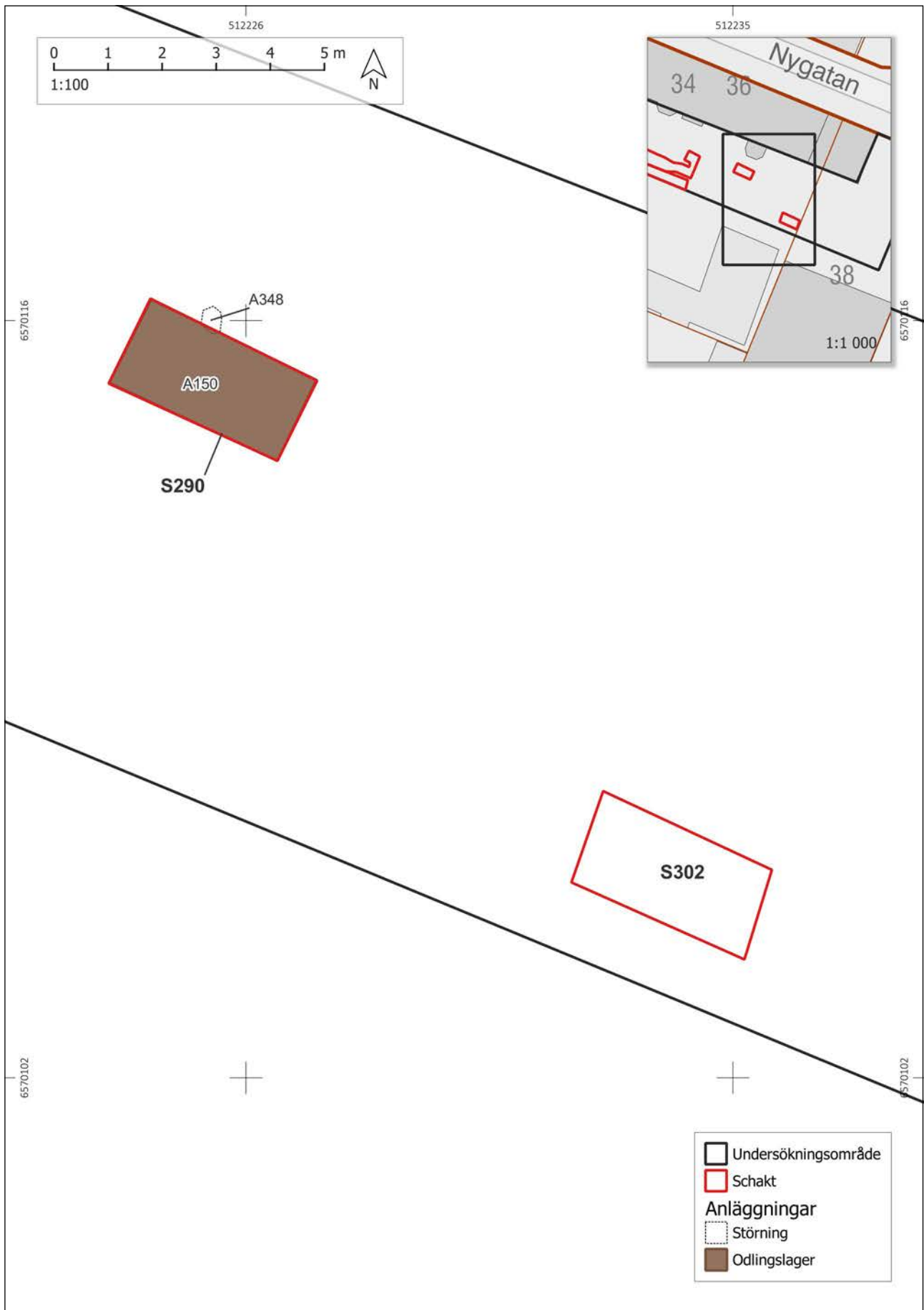
I den östra delen av schakt 290 framkom tegelkross under de påförda massorna. I resten av schaktet framkom en del av odlingslagret A150. I odlingslagret påträffades ett skaft från kritpipa och en keramikskärva.

Figur 13. Fynden som påträffades i A150 inom S290.

I schakt 302 framkom kullersten följt av ett brandlager under de påförda massorna. I botten av schaktet påträffades en dagvattenledning och en ledning för olja.

I båda schakten framkom massor som var kontaminerade av den tidigare bensinmack som stått på platsen. Massorna luktade starkt av bensin och diesel. Då ytan snart skall exploateras beslutades efter samråd med fastighetsägaren att de kontaminerade massorna skulle läggas tillbaka och täckas av sanden och gruset som legat direkt under asfalten. De giftiga ångorna gjorde att dokumentation av brandlagret saknas.

Figur 14. Plan över schakt 290 och 302. Skala 1:100.

Reflektioner

Odlingslagren som framkom vid undersökningen stämmer väl överens med såväl resultaten från tidigare arkeologiska insatser som med det äldre kartmaterialet. De fynd som påträffades ovanpå odlingslagren tolkas utgöra avfall som tillkommit efter det att marken inte längre odlades. Fynden var av 1700- och 1800-talskaraktär, alltså en aningen senare datering än de fynd som gjordes i kvarteret Repslagaren. Kartmaterialet antyder att marken användes för jordbruk fram till mitten av 1800-talet, vilket stämmer överens relativt bra med fyndmaterialet liggandes på odlingslagret.

Brandlagren som påträffades i flera av schakten överlagrade såväl odlingslagren som syllstenarna. Liknande brandlager påträffades även vid förundersökningen av kvarteret Repslagaren år 2005. Det är möjligt att brandlagren hör samman med stadsbranden år 1854, som ska ha sträckt sig till strax väster om undersökningsområdet. Då källorna framför allt berör förstörda kvarter måste nog dess utbredning mot odlingsytorna anses som ungefärlig. Om brandlagren ska föras till branden skulle det innebära att de underliggande syllarna hör till bebyggelse äldre än branden år 1854. Det är dock oklart om så är fallet eller om lagren härrör från en senare brand. I lagren påträffades ingenting som kan datera det närmare.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN

i förhållande till undersökningsplanen

Förundersökningen syftade att fastställa och dokumentera fornlämningsens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornfynd. Vid undersökningen påträffades och dokumenterades odlingsmark från historisk tid. Ingenting relaterat till det medeltida kulturlagret L1980:4669 påträffades vid undersökningen. Inga nya lämningar registrerades i KMR.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Örebro
Kommun	Örebro
Landskap	Närke
Socken	Örebro
Fastighet	Kornboden 1
Lämningsnummer	L1980:4669
Lämningsstyp	Stadslager
Datering	1700-tal, 1800-tal
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-08-23
Länsstyrelsens diarienummer	431-3440-2023
Ärendenummer i Fornreg	202301082
Arkeologgruppens projektnummer	P23049
Projektledning	Tobias Vinoy
Personal	Ebba Knabe, Rasmus Ohlsson, Tobias Vinoy
Underkonsulter	
Undersökningstid	2023-09-25 till 2023-09-28
Undersökt yta	105 m ²
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd tillvaratogs vid undersökningen.

REFERENSER

- Balknäs, N. 2019. *Fjärrvärme på Nygatan*. L1980:4669 (tidigare Örebro 83:1), Örebro socken och kommun, Närke. Lst dnr 431-7061-2017. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Arkeologgruppen AB rapport 2019:05.
- Bäck, M. & Romedahl H. 2006. *Nyetabletering och tidig skolarkitektur i Örebros östra utkant*, Närke, Örebro stadsområde, Kvarteret Repslagaren 12, 13 och 19, RAÄ 83, Dnr 422-3171-2005. Arkeologisk förundersökning. UV Bergslagen, rapport 2006:2. Riksantikvarieämbetet, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Ekman, T. 2021. *Örebro under jorden – ett arkeologiskt perspektiv*. Arkeologgruppen AB, rapport 2021:12.
- Kulturmiljöregistret (KMR). Riksantikvarieämbetet.
<https://app.raa.se/open/fornsok/> [2024-03-27].

Kart- och arkivmaterial

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV (LMS)

S73-1:1. Geometrisk avritning över Örebro stad från år 1652
av Johan Persson Toring.

S73-1:13. Skattnöjningsberedning över Örebro stad från år 1811
av Nils Fredrik Vilhelm Lagerholm.

LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV (REG)

1880k-d80. Karta över Örebro stad från år 1844.

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1. Översiktskarta över Örebro med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000.

Figur 2. Undersökningsområdet och lämningar från Kulturmiljöregistret (KMR) i Örebro. Undersökningsområdet ligger i utkanten av stadslagret L1980:4669. Skala 1:10 000.

Figur 3. Rektifierad karta från år 1844 (REG 1880k-d80) med undersökningsområdet markerat med svart. Den rosa markeringen utgör utbredningen av stadsbranden år 1854 (jmf Ekman 2021:131) och utgör ett senare tillägg på kartan. Undersökningsområdet ligger strax utanför området som härjades av branden. Skala 1:5 000.

Figur 4. Rektifiering av Johan Torings geometriska avritning av Örebro stad från år 1652 (LMS S73-1:1) med undersökningsområdet markerat med svart. Skala 1:5 000.

Figur 5. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500.

Figur 6. Plan över S100. Syllen A111 överlagrades egentligen av brandlagret A117, men visas här över lagret för att tydligare visa syllen. Skala 1:50.

Figur 7. Lagret av tegelkross A331 på det tunna brandlagret A347.

Figur 8. Syllen A190 i schakt 160. Foto från norr.

Figur 9. Foto av en sektion i S130. Lager A150 syns i den lägre halvan av bilden. Foto från söder innan utvidgningen S160 grävdes.

Figur 10. Urval av fynden påträffade i ytan av odlingslagret A150.

Figur 11. Del av det runda dräneringsröret som påträffades i botten av S130.

Figur 12. Schakt 130 och 160 efter borttagandet av tegelkrossen (A331) och brandlagret (A347). De hade samma utsträckning som odlingslager A150. Skala 1:100.

Figur 13. Fynden som påträffades i A150 inom S290.

Figur 14. Plan över schakt 290 och 302. Skala 1:100.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 3. Arkeobotanisk analys

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
100	6x4,5	1,3	Lagerföljd: Betongplatta över kakelgolv. Därefter 2 skikt av betongplattor om 0,2 m följt av <1,0 m stenblock. 0,3–0,5 m påförda grusmassor med tegelkross och murbruk. 0,3 m siltig lera innehållandes tegelkross och kol. Brandlager A117. A106. A111. Odlingslagret A128. Botten av steril undergrund. I öster påträffades endast raseringsmassor.	106 111 117 128
130	16x2	1,4	Lagerföljd: Asfalt över 0,1 m grus. Kullersten i 0,25 m sandigt grus. 0,05–0,15 m tegelkross A331. 0,01–0,05 m brandlager A347. Odlingslagret A150. I botten dräneringsrör av rött tegel.	143 150 331 347
160	16x4,5	0,7	Utvidgning av S130. Lagerföljd: Asfalt följt av kullersten och sedan påförda grusmassor ned till ca 0,7 m djup. 0,1–0,2 m tegelkross A331. Brandlager A347. Odlingslager A150.	150 190 240 260 270 306 331 347
290	3,5x2	1	Lagerföljd: Asfalt följt av 0,6 m påfört grus och sand. 0,2 m tegelkross på 0,5 m djup i Ö. Odlingslager A150. Massorna var kontaminerade av tidigare bensinmack.	150
302	3,5x2	1,2	Lagerföljd: Asfalt och påfört grus och sand. Kullersten följt av brandlager. Omrörda massor innehållandes dagvattenledning och ledning för oljeverksamhet. Massorna var kontaminerade av tidigare bensinmack.	

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

Anr	Typ	Storlek/m	Höjd/djup/m	Beskrivning	Schakt
106	Syll	4,5x1	0,25	Syllstenar i N-S riktning. Dubbla rader bestående av stenar om <0,6 m.	100
111	Syll	1x0,8	0,25	Ö-V riktning. Ingen tydlig koppling till A106 men får antas vara del av samma struktur.	100
117	Lager	5,5x1,5	0,02–0,08	Brandlager. Ställvis närvarande genom hela den västra delen av schaktet, innanför syllraden. I södra delen 0,08 m och i norr endast en tunn lins om <0,02 m. Sannolikt har lagret tagits bort då marken senare beretts.	100
128	Lager	4,2x1,5	0,35	Innanför syll. Grå siltig lera med enstaka småstenar, tegelkross och små kolfnyk innehållandes enstaka benbitar. Möjligen ett odlingslager på vilket syll A106 och A111 vilar.	100
143	Syll	1,4x0,4	0,5	Tre stenar i rad. Sten mot söder skörbränd. I Norra delen dubbelt skikt.	130
150	Lager	12,2x7,1	0,5	Odlingsjord av grå lerig silt. Spridda fnyk av kol och tegelkross genom hela lagret. Från syll A143 och hela schaktet österut.	130 160 290
190	Syll	5,5x0,4	0,5	Bestående av grovt huggen sten om <1x0,4 m. Raka sidor inåt och utåt. Samtliga är skörbrända. 2 m från V finns en 0,8 m bred öppning. Hör sannolikt ihop med A143.	160
240	Stenlyft	1,6x0,8	-	Två stenlyft.	160
260	Sten	1,1x0,6	0,6	Aningen djupare än resterande syll i A190 men precis invid, i nivå fanns en mindre sten med kalkbruk smetat mot ytan. Yttermera fanns ovan denna en mindre sten ca 0,5	160
270	Grundmur	1,6x0,4	0,12	Hör sannolikt ihop med A190.	160
306	Trä	0,95x0,2	0,1	Regel eller golv. Direkt under tegelkross.	160
310	Störning			Betong.	
317	Störning			Betong.	160
331	Lager	12,2x7,1	0,2	Tegelkross, tegelsten, tegelfnyk och en större mängd hårt bränt och lilafärgat bruk. Glaserad keramik och spik. En hel tegelsten mättes till 0,22x0,11x0,7.	130 160
347	Lager	12,2x7,1	0,1	Brandlager med bevarat trä i delar. Fynd av planglas och skaft från kritpipa.	130 160
348	Störning			Betong.	

ARKEOBOTANISK ANALYS

Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Rapport 2024

Beställare: Arkeologgruppen Plats: Kornboden, intill L1980:4669

Inledning

Den arkeobotaniska analysen omfattar två jordprover från Kornboden som låg precis utanför Örebro stadslager. De provtagna lagren tolkades i fält som odlingsjord.

Metod

Jorden våtsiktades i vatten och det använda sållet hade en maskvidd av 0,2 millimeter. Identifieringen gjordes med hjälp av mikroskop med 4 till 600 gångers förstoring samt referenslitteratur och referenssamling (Berggren 1969, 1981; Jacomet 2006; Plant atlas; Schweingruber 1978, 1990; www.woodanatomy.ch).

Resultat

PM401:128 Möjligt odlingslager

Provet innehöll en hel del nedbrutet organiskt material. Det gick inte avgöra om det var gödsel, hushållsavfall eller liknande.

I provet fanns även mindre träkolsbitar från björk, gran och tall samt fiskben och fiskfjäll från bland annat abborre och obestämd karpfisk.

PM151:150 Odlingslager

Provet innehöll samma typ av obestämt organiskt material som PM401:128. Träkol från björk, gran och tall samt fiskfjäll från abborre och karpfisk.

Tolkningen till odlingslager ligger nära till hands även utifrån resultatet av den här analysen. Det organiska materialet kan vara nedbruten gödsel och fiskresterna kan vara hushållsavfall eller kompost som lagts ut på odlingsjorden.

PM-nr	Obestämt organiskt material	Björk	Gran	Tall	Fiskben	Fiskfjäll
401:128	+++	16	30+	7	++	+++
151:150	+++	9	30+	25	+	+++

Figur 1. Innehållet i de analyserade proverna.
(+) ringa förekomst, + enstaka bitar, ++ god förekomst, +++ riklig förekomst.

Referenser

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

JACOMET, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium.

MORK, E. 1946. *Vedanatomy*.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy*. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug, Switzerland.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.

Digitala källor

DIGITAL PLANT ATLAS
University of Groningen
Deutsches Archäologisches Institut
<https://www.plantatlas.eu>

WOOD ANATOMY OF CENTRAL EUROPEAN SPECIES
www.woodanatomy.ch

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2024:17

